

TÜRKİYE'NİN GÜÇLÜ BİR REFORM PROGRAMINA İHTİYACI VAR

Türkiye'nin tempolu bir büyüme süreci için güçlü bir reform programına ihtiyacı var. Ekonomide belirsizlikler ve işlem maliyetleri azaltılmalı. Türkiye her alanda daha fazla öngörülebilir bir ülke olmalı. Bu sayede içeride ve dışarıda ülkemize karşı oluşturulmak istenen olumsuz algıları değiştirir ve yatırımcıların güvenini artırabiliriz.

2 016 yılı hepimizin huzurunu kaçıran bir yıl oldu. 2017'nin daha huzurlu bir sene olmasını, bize sükûnet getirmesini umuyoruz. Ama ilk işaretler pek öyle gözüküyor. Her şey üst üste geliyor sanki.

Amerika'da sürpriz bir şekilde Başkan seçilen Donald Trump'ın iddialı programıyla göreve başlaması, Avrupa'da Fransa, Hollanda, Almanya seçimlerinin arka arkaya gelmesi, Esad'ın Rusya desteğiyle birlikte konumunu giderek daha sağlamlaştırması, Ortadoğu'da bir asır önce çizilen sınırların yeniden değişmesinin gündeme gelmesi, terör olaylarının devamı, FED'in faiz artırımı sürecini hızlandırma ihtimalinin güçlenmesi, küresel ve bölgesel ölçekte pek çok yeni sürprize ve bilinmeyene yol açacak.

Çevremizde tüm bunlar olurken bizim içeride sakin kafayla hareket etmemiz, belirsizlikleri artıracak değil, azaltacak şekilde kamu politikalarını tasarlamamız daha büyük önem kazanıyor. Zira ülkemizdeki huzur ve istikrar, ekonominin büyüme performansı ile yakından alakalı. Bunlarda yaşanan her sıkıntı veya iyileşme, ekonomiye aynen yansıyor.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun milli gelir serisini değiştirmesi ve çarpıcı bir şekilde yukarı yönlü düzeltmesi, bir taraftan iktisadi analiz yapmayı zorlaştırırken, makro verilerde epey bir iyileşmeyi de beraberinde getirdi. Bütçe açığı, borç stoku, cari denge, tasarruf oranı gibi pek çok temel makro

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU

TOBB Başkanı

Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği

(Eurochambres) Başkan Yardımcısı

İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası (ICCIA) Başkan Yardımcısı ve

Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Yönetim Kurulu Üyesi

baskanlik@tobb.org.tr

gösterge daha iyi seviyelere geldi. Ama büyüme performansımızın aşağıya doğru gitmekte oluşu da aynı kaldı. Yani gidişattaki sıkıntılarımız devam ediyor.

Yeni verilere göre, 2002-2007 dönemi ile 2008-2016 dönemini karşılaştırdığımızda, ortalama büyüme oranının yüzde 35 gerilemiş olduğunu görüyoruz. Cari işlemler açığı ise bu iki dönem arasında yüzde 45 oranında artıyor. Makro dengelerin belirgin biçimde bozulduğu ortada. Bildiğimiz iktisat gerçekleri değişmiş durumda. Daha az büyüyor ama daha fazla döviz açığı veriyoruz. Üstelik de petrol fiyatlarındaki düşüşe rağmen. Oysa geçmişte hep bu iki gösterge aynı yönde hareket ederdi.

Dünya ekonomisinin eski canlılığında olmadığını da gözönüne aldığımızda, 2016'dan sonra 2017'de de Türkiye ekonomisi uzun dönem ortalamasının altında bir büyüme gösterecek gibi duruyor. Küresel krizden sonra ilk defa çeyreklik bazda yaşanan daralma eğiliminden kurtulmak kolay olmayacak.

Bunun üç temel nedeni görünüyor. Birincisi, FED faiz oranlarını artırdıkça, bizim gibi gelişen ülkeler bundan olumsuz etkileniyor. İkincisi, Türkiye ekonomisinde yapısal bir yavaşlama hissediliyor. Son otuz yılda büyüme sürecinin üçte ikisini sağlayan kırdan kente göç sürecinin sonuna geldik. Ama bunun yerine geçecek bir yapısal dönüşümü hâlâ sağlayamadık.

Üçüncü olarak da 15 Temmuz hain darbe girişimi sonrasında kamu idaresinde kurumsal yapıyı güçlen-

direcek bir reformu hayata geçiremedik. Kamu idaresine benzer yapıların sızmasını önleyecek bir tasarımı hazırlama noktasına dahi gelemedik. Tüm bunlar ekonomide iş yapma maliyetini artırıyor ve artan işlem maliyetleri de ekonomiyi yavaşlatıyor.

Büyüme verisinin gösterdiği bir gerçek daha var. Ekonomi yüzde 2'ye yakın küçülürken, aynı dönemde kamu harcamaları yüzde 25 artmış. Demek ki kamu harcamalarına gaz vermek de ekonomiyi büyütüyor. Hatta bu harcamaların nasıl bir verimlilik mantığıyla yapıldığı tam bilinmediğinden uzun vadede kamu mali disiplini bozma ve kamu borçlanmasını artırma riskini de beraberinde getiriyor.

Özetle Türkiye'nin tempolu bir büyüme süreci için güçlü bir reform programına ihtiyacı var. Ekonomide belirsizlikler ve işlem maliyetleri böylelikle azaltılmalı. Anayasa'da değişiklik önerileri bu çerçevede ele alınarak belirsizlikleri azaltan bir rol oynayabilirdi. Ama buradaki fırsat da kaçmış gözüküyor.

Türkiye'nin giderek her an her şeyin olabileceği bir ülke şeklinde algılanır olması daha az öngörülebilirlik demek. Bu da risk algısını artırıyor.

Türkiye'nin istikrar için büyümeyi sürdürmesi, büyüme içinse ekonomideki ve özellikle kamu idaresindeki belirsizlikleri gidermesi şart. Türkiye her alanda daha fazla öngörülebilir bir ülke olmalı. Bu sayede içeride ve dışarıda ülkemize karşı oluşturulmak istenen olumsuz algıları değiştirir ve yatırımcıların güvenini artırabiliriz.